

О.О. Савчук, А.М. Любчик

Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку
Національної академії правових наук України,
вул. Чернишевська, 80, Харків, 61002, Україна,
+380 57 700 0664, ndipzir@gmail.com

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ ПІД ПОЛЕЗАХИСНИМИ ЛІСОСМУГАМИ

Вступ. Стаття 5 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» регламентує, що державній охороні та регулюванню використання на території України підлягають: навколишнє природне середовище як сукупність природних і природно-соціальних умов і процесів, природні ресурси як залучені в господарський обіг, так і невикористовувані в народному господарстві у даний період (земля, надра, води, атмосферне повітря, ліс та інша рослинність, тваринний світ, ландшафти й інші природні комплекси).

Проблематика. Однією з найважливіших проблем у сфері інноваційної інфраструктури є відсутність правового регулювання питання щодо раціонального використання та охорони земель під полезахисними лісовими смугами; зменшення площі захисних лісових насаджень лінійного типу внаслідок неправомірної господарської діяльності; зменшення обсягу фінансування наукових досліджень з питань агролісомеліорації тощо.

Мета. Розробка нових наукових положень про особливості правової природи полезахисних лісових смуг та лісових правовідносин, що виникають, а також формування науковообґрунтованих пропозицій щодо механізму реалізації зазначених правовідносин.

Матеріали й методи. Використано метод наукового узагальнення, логіко-юридичний та порівняльно-правовий методи.

Результати. З урахуванням норм національного законодавства та міжнародного права, серед основних законодавчо-обґрунтованих шляхів вирішення питання полезахисних лісових смуг, які до сьогодні не надані у користування, слід виокремити такі: на підставі рішення обласної державної адміністрації здійснити інвентаризацію земель сільськогосподарського призначення, вкритих полезахисними лісовими смугами; внесення відомостей, отриманих у результаті зазначеної інвентаризації, до Державного земельного кадастру; погодження та затвердження відповідної технічної документації тощо.

Висновки. Запропоновано два варіанти розв'язання досліджуваної проблеми та наведено конкретний перелік кроків з урахуванням норм чинного законодавства (вітчизняного та зарубіжного).

Ключові слова: інноваційна інфраструктура, полезахисні лісосмуги, правове забезпечення, процедура, правовідносини.

На сьогодні науково-правові питання регулювання використання, відтворення та охорони ґрунтів є мало дослідженими в Україні, однак вкрай важливими, адже ґрунт, як компо-

нент поверхні землі, є одним з найважливіших природних об'єктів, головним природним багатством, оскільки володіє унікальною властивістю — родючістю [1, с. 4].

Загострення екологічних проблем сучасних агроландшафтів, через недотримання опти-

мальних параметрів екологічних і соціально-економічних функцій територій, насамперед пов'язано з використанням земель і відсутністю системних меліоративних та протиерозійних заходів на орних землях, які становлять близько 78 % сільськогосподарських угідь України. Захисні лісові насадження лінійного типу створюють екологічний каркас агроландшафтів, але їх кількість, бонітетний стан та безсистемне розміщення не відповідають функціональному призначенню.

Однією з найважливіших екологічних проблем агросфери, яка займає близько 70 % території України та формує її високий аграрний потенціал, є стабілізація та підвищення стійкості агроecosистем. У результаті інтенсифікації агротехнологій, в умовах найвищої в Європі розораності, посилюються процеси деградації, забруднення ґрунтів, щорічний приріст еродованих земель вже перевищує 80 тис. га, а водною ерозією та дефляцією охоплено практично половину орних площ.

Створення системи полезахисних насаджень — один із найбільш радикальних шляхів забезпечення стійкості агроecosистем, зокрема, підвищення їх буферності за рахунок часткового відтворення лісових біогеоценозів, які були невід'ємною складовою природних ландшафтів в доісторичні часи, а також формування лісових фітоценозів в інтразональних для них плакорних умовах Степу. Актуалізація інтересу до оцінювання екологічних функцій полезахисних насаджень пов'язана не лише з погіршенням їх загального стану в Україні за останні 15–20 років, а й через загострення проблем біорізноманіття, феномен якого названо «шостим вимиранням» [2].

В юриспруденції питанню полезахисних лісосмуг присвячено роботи В.Ю. Юхновського, В.П. Ткача, Г.Б. Гладуна, О.І. Пилипенка, О.І. Фурдичка, А.П. Стадника, А.С. Заришняка, А.І. Годованюка, В.Д. Бондаренка, М.М. Коцери, В.О. Бодрова, Г.М. Висоцького, П.І. Герасименка, І.М. Сазонова, В.Є. Свириденка, О.В. Совакова та ін.

Полезахисні лісосмути — це важливий елемент сучасного агроландшафту, що відіграє суттєву роль в існуванні й розвитку агроecosистем [3]. Вони є особливим типом штучних насаджень, які за місцем розташування (первинне плато) і за своєю конструкцією (вузькі смуги) суттєво вирізняються серед інших типів штучних насаджень [4].

Екологічні функції полезахисних насаджень в агроecosистемах визначають за:

- а) впливом на просторово-функціональну організацію біогеоценозів в агроландшафтах;
- б) впливом на стан екотопів та геохімію лісоаграрних ландшафтів;
- в) впливом на динаміку популяцій, біогеоценозів та на міжбіогеоценозичні зв'язки;
- г) впливом на енергетичні потоки та продуктивність біогеоценозів [5].

Крім того, полезахисні лісові смуги та інші захисні насадження мають вагомий потенціал у процесі ведення землевласниками й землекористувачами сільського господарства [6].

На думку В.Ю. Юхновського: «для усунення невизначеності статусу земель, зайнятих під полезахисними лісосмугами, у Земельному кодексі України (далі — ЗКУ), потрібно вилучити полезахисні лісові смуги із переліку несільськогосподарських угідь з метою віднесення цих та інших лісомеліоративних насаджень до земель лісогосподарського призначення. Законодавчо надати повноваження сільським, селищним, міським радам у галузі земельних відносин у здійсненні контролю за використанням та охороною земель комунальної власності, дотриманням земельного та екологічного законодавства з обов'язковою екологічною сертифікацією земельних ділянок на основі оцінювання відповідності їх сучасним вимогам з охорони ґрунтів шляхом застосування комплексу агротехнічних, гідротехнічних, організаційно-господарських та агролісомеліоративних заходів. Внести правки у ЗКУ про те, що земельні ділянки під полезахисними лісовими смугами та іншими захисними насадженнями можуть надаватися у ко-

ристування власникам землі та іншим землекористувачам, які використовують прилегли земельні ділянки для ведення товарного сільськогосподарського виробництва та мають у підпорядкуванні спеціалізовані підрозділи для ведення лісового господарства. Правовою нормою, відображеною у ЗКУ, має стати теза про надання податкових і кредитних пільг громадянам та юридичним особам, які здійснюють заходи щодо екологічного впорядкування земельних ділянок шляхом створення агролісомеліоративних насаджень» [7].

Як зазначає А.Й. Годованюк, полезахисні лісові смуги виключено зі складу земель лісового фонду й віднесено до несільськогосподарських угідь земель сільськогосподарського призначення, вони належать до земель запасу і резерву сільських, селищних рад. Полезахисні лісосмуги, як землі запасу, вважаються комунальною власністю. Відтак номінально у них з'явився комунальний власник, проте, створення господарської структури, яка б могла вести належний догляд, не передбачено. Тривала відсутність господаря у полезахисних лісових смуг та інших лісових насаджень перетворилася у критичну проблему державного масштабу. Окрім того, ситуація, що склалася з лісосмугами, вимагає перегляду загальних законодавчих підходів до всіх лісових насаджень, які не входять до земель лісового фонду, що загалом дасть змогу створити правовий фундамент, який сприяв би подальшому розвитку аграрних лісів. За своїм впливом і господарським значенням полезахисні смуги належать до лісомеліоративних насаджень. Розміщені на сільськогосподарських землях у визначеній системі, вони є одним з потужних довгодіючих заходів підвищення врожайності сільськогосподарських культур шляхом поліпшення мікрокліматичних умов, змінення гідрологічного режиму і боротьби з ерозією ґрунтів [8].

Останні 15–20 років спостерігається чергова пауза у захисному лісорозведенні на території України. Полезахисні лісові смуги на сьогодні залишилися без господаря. Зміна форм

власності на землю, її розпаювання та утворення нових агропромислових об'єднань, важкий економічний стан населення призводять до знищення цих насаджень. Вирубання провокується ще й незадовільним їх станом, адже в умовах Південного Степу більшість деревних порід недовговічні, особливо за цілковитої відсутності догляду. Крім цього, суттєвий негативний вплив мали порушення рекомендацій з підбору складу порід для насаджень та агротехніки їх вирощування. Даних щодо видів та обсягів робіт з упорядкування наявних деревостанів, підвищення їх ефективності або заміни взагалі немає [9].

В юридичній літературі однією з актуальних проблем полезахисного лісорозведення вважається правове регулювання відносин зі створення лісових смуг. Є пропозиції створити єдину систему кадастрового оцінювання зайнятих лісовими смугами земель для організації їхнього раціонального використання та охорони. Водночас для виконання робіт з інвентаризації земель під лісовими смугами вчені радять використовувати аеротаксаційне обстеження з подальшим його дешифруванням. Звичайно, ідея не є новою та потребує значних фінансових витрат [10].

Заслуговує на увагу позиція А.М. Мірошніченка, який вважає, що нині немає господарської структури, яка б доглядала та створювала нові захисні насадження лінійного типу [11].

Крім того, існує думка, згідно з якою опікуватися лісосмугами повинні ті, кому вони слугують, чиї поля ці лісосмуги захищають від суховіїв, пилових бурь, зневоднення. Орендарі земельних ділянок сільськогосподарського призначення, на які поширюється відповідний вплив полезахисних лісових насаджень, мають укласти й договір оренди земель під полезахисними лісовими насадженнями [12].

Визначення господарської структури, яка повинна опікуватися земельними ділянками полезахисних лісових насаджень та їхнього правового режиму, встановлення ймовірних шляхів фінансування для утримання, дифе-

ренціювання плати за землю, враховуючи позитивний їх вплив на земельні ділянки, є одним із важливих завдань сьогодення [13].

Відповідно до положень Концепції розвитку агролісомеліорації в Україні, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2013 року [14] передбачено заходи, які спрямовано на розв'язання зазначеної проблеми шляхом покращення лісівничо-меліоративного стану захисних лісових насаджень лінійного типу та їх формування на основі науково обґрунтованих технологій.

Метою Концепції є визначення напрямів інституційних змін і вдосконалення законодавства, що забезпечить оптимізацію площ захисних лісових насаджень лінійного типу за зональним принципом, ефективно господарювання в них і стане екологічною передумовою для збалансованого розвитку агроландшафтів. Це дасть змогу розв'язати проблеми захисту ґрунтів від деградації та забруднення, підвищення врожайності сільськогосподарських культур, збільшення обсягу виробництва екологічно безпечної продукції, створення продовольчої безпеки держави, збереження ландшафтного та біологічного різноманіття, формування екологічно безпечних умов проживання населення. Реалізацію Концепції передбачено в період 2014–2025 років.

Проблема неефективного захисту сільськогосподарських угідь захисними лісовими насадженнями лінійного типу зумовлена:

- 1) незбалансованим співвідношенням орних земель, природних сіножатей і пасовищ, лісів;
- 2) посиленням негативного впливу на агроландшафти та їх біологічний компонент (зміна клімату, аридизація, техногенне навантаження тощо);
- 3) погіршенням лісівничого стану захисних лісових насаджень лінійного типу, зменшенням їх площ, зниженням захисних і меліоративних функцій;
- 4) невідповідністю конструкцій зазначених насаджень, що зменшує їх меліоративний вплив на сільськогосподарські угіддя;

5) відсутністю завершених систем захисних лісових насаджень лінійного типу;

6) застосуванням спрощених технологій у землеробстві, що послаблюють меліоративний вплив захисних лісових насаджень лінійного типу на сільськогосподарські угіддя;

7) зменшенням обсягу створення агролісомеліоративних насаджень за останні десятиліття.

Водночас, практика успішного ведення сільського господарства в економічно розвинених країнах свідчить про важливість застосування захисних лісових насаджень лінійного типу як невід'ємної складової сучасного землеробства. У цих країнах на державному рівні прийняті програми створення захисних лісових насаджень лінійного типу, які фінансуються з бюджету та сприяють заохоченню землевласників до виконання програм на території їх землекористувань.

Причинами зниження ефективності захисту орних земель захисними лісовими насадженнями лінійного типу є:

- 1) відсутність цілеспрямованих системних державних заходів щодо захисних лісових насаджень лінійного типу;
- 2) недостатня загальна площа різних категорій захисних лісових насаджень лінійного типу;
- 3) неефективність захисту земель в умовах збільшення інтенсивності суховіїв, посух, водної та вітрової ерозії протягом останніх десятиліть у зв'язку зі зміною клімату наявними системами захисних лісових насаджень лінійного типу, меліоративний вплив яких забезпечує захист лише 30 % ріллі;
- 4) значне зменшення обсягу створення нових захисних лісових насаджень лінійного типу;
- 5) відсутність завершених систем захисних лісових насаджень лінійного типу на різних частинах водозборів;
- 6) погіршення лісівничого стану захисних лісових насаджень лінійного типу, порушенням їх оптимальної вікової та видової структури;

7) зменшення площі захисних лісових насаджень лінійного типу внаслідок неправомірної господарської діяльності;

8) ліквідація агролісомеліоративних служб;

9) істотне зменшення обсягу фінансування наукових досліджень з питань агролісомеліорації;

10) відсутність юридичних норм, якими передбачена відповідальність за неефективне землекористування;

11) низький рівень фінансового забезпечення заходів із захисту ґрунтів від ерозії.

На сьогодні ймовірними є два варіанти розв'язання проблеми. Перший варіант передбачає удосконалення системи управління розвитком агролісомеліорації та збільшення обсягу фінансування заходів щодо створення захисних лісових насаджень, їх обліку та контролю, що дасть змогу частково стабілізувати негативні природні процеси в агроландшафтах.

Другий варіант полягає у внесенні відповідних змін до нормативно-правових актів, врахування у державних цільових програмах з лісового господарства, охорони і захисту земель питання оптимізації площ захисних лісових насаджень лінійного типу за зональним принципом. Це дасть змогу спрямувати кошти державного бюджету на охорону найбільш вразливої частини сільськогосподарських угідь — орних земель.

Більш оптимальним є другий варіант, за умови фінансування заходів з державного бюджету, місцевих бюджетів та за рахунок коштів інвесторів.

Проблему можливо розв'язати шляхом виконання таких завдань:

1) першочергового проведення інвентаризації земель, зайнятих захисними лісовими насадженнями лінійного типу;

2) поетапного проведення лісовпорядних робіт і отримання об'єктивної інформації про їх сучасний стан та меліоративну ефективність;

3) внесення змін до нормативно-правових актів щодо використання захисних лісових насаджень лінійного типу;

4) наукового обґрунтування обсягу та категорій захисних лісових насаджень лінійного типу;

5) розробка системи державного стимулювання щодо створення захисних лісових насаджень лінійного типу;

6) відновлення підготовки фахівців з агролісомеліорації у відповідних навчальних закладах III–IV рівня акредитації за державним замовленням.

Застосування основних концептуальних положень агролісомеліорації забезпечить значний еколого-економічний ефект, як прямий (підвищення врожайності, додаткове зволоження території, охорона земель від ерозії тощо), так і опосередкований (збільшення біологічного різноманіття, покращення умов існування фауни та проживання місцевого населення, зниження рівня захворюваності тощо), а за умови створення захисних лісових насаджень різних просторово-цільових форм у повному обсязі — забезпечить активний вплив на регіональні мікрокліматичні умови.

Реалізація Концепції передбачає низку перспектив: підвищити стійкість біологічних компонентів агроландшафтів до негативного впливу; забезпечити фільтрацію та очищення поверхневого стоку від шкідливих інгредієнтів шляхом переведення його у підґрунтовий завдяки використанню захисних лісових насаджень лінійного типу; зупинити водну ерозію та дефляцію ґрунтів; покращити лісівничо-меліоративні функції захисних лісових насаджень лінійного типу через проведення необхідних лісівничих заходів; зберегти біологічне та ландшафтне різноманіття, посилити інтенсивність процесів природного відтворення агроландшафтів; оптимізувати розміщення систем захисних лісових насаджень лінійного типу за адаптивно-ландшафтним принципом; підвищити рівень полезахисної лісистості; зменшити забруднення ґрунтів хімічними сполуками; підвищити врожайність сільськогосподарських культур на міжсмугових полях; збільшити підґрунтовий стік за умови досяг-

нення оптимальної лісистості водозборів; забезпечити додатковий обсяг поглинання вуглецю захисними лісовими насадженнями лінійного типу; підвищити ефективність впровадження державних екологічних програм, пов'язаних з покращенням стану навколишнього природного середовища.

Реалізація Концепції повинна здійснюватися за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел, передбачених законодавством.

Обсяг фінансування, склад матеріально-технічних і трудових ресурсів, необхідних для реалізації Концепції, визначається щороку з урахуванням можливостей державного та місцевих бюджетів.

Відповідно до основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 року заплановано: «збільшення до 2020 року площі заліснення території до 17 % території держави шляхом відновлення лісів та лісорозведення на земельних ділянках лісового фонду, створення захисних лісових насаджень на землях несільськогосподарського призначення й землях, відведених для заліснення, відновлення та створення нових полезахисних лісових смуг, крім природних степових ділянок» — вживана конфігурація «створення захисних лісових насаджень на землях несільськогосподарського призначення» не узгоджується із ЗКУ: щодо земель несільськогосподарського призначення ст. 19 ЗКУ не виділяє таку категорію земель, а ст. 22 ЗКУ передбачає несільськогосподарські угіддя [15].

На засіданні Координаційної ради з питань боротьби з деградацією земель та спустелюванням від 4 травня 2018 р. [16] було розроблено рекомендації та пропозиції щодо додаткових заходів з метою підвищення лісистості та створення громадських сіножатей і пасовищ, зокрема (п. 12), за результатами проведення інвентаризації сільськогосподарських земель державної власності: формування земельних ділянок державної власності, на яких відбулося природне заліснення, і передачу їх

державним та комунальним лісогосподарським підприємствам; визначення земельних ділянок для створення громадських сіножатей і пасовищ під час формування земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності та передачі їх у комунальну власність відповідних об'єднаних територіальних громад; проведення інвентаризації інших земель державної власності у межах прибережних територій та формування придатних для заліснення земельних ділянок з наступною передачею їх державним та комунальним лісогосподарським підприємствам.

Так, обласне управління лісового та мисливського господарства Харківської області (далі — Управління) розглянуло визначене питання та інформує про наступне:

1. За даними Головного управління Держгеокадастру в Харківській області, не передано у користування лісогосподарським підприємствам та іншим суб'єктам господарської діяльності близько 78 тис. га земель вкритих лісовою рослинністю, зокрема 22,2 тис. га полезахисних лісових смуг.

2. Відповідно до ст. 12 Лісового кодексу України (далі — ЛКУ) [17], громадяни та юридичні особи можуть безоплатно або за плату набувати у власність у складі селянських, фермерських та інших господарств замкнені земельні лісові ділянки загальною площею до 5 гектарів. Ця площа може бути збільшена в разі успадкування лісів згідно із законом.

У документі Конференції Організації Об'єднаних Націй зі сталого розвитку в Ріо-де-Жанейро 2012 року «Майбутнє, яке ми хочемо» визнається економічне і соціальне значення землекористування, яке охоплює екологічне ґрунтокористування, що дозволить зробити його внесок у економічний ріст, охорону біорізноманіття, стале сільське господарство і продовольчу безпеку, викорінення злиденності, часткове вирішення проблеми зміни клімату, покращення доступності та якості води. Також визнано, що охорона й раціональне використання ґрунтів повинні стати централь-

ною ланкою державних політик, оскільки стан ґрунтів визначає характер життєдіяльності людства й вирішальним чином впливає на довкілля [18].

Необхідно зазначити, також, що інтеграція України до Європейського Союзу (далі – ЄС) потребує удосконалення законодавства відповідно до вимог ЄС, тому процедури щодо раціонального використання та охорони земель під позахисними лісосмугами у контексті розвитку лісових правовідносин у національній інноваційній інфраструктурі повинні відповідати міжнародним стандартам, зокрема, «Концепції Осло» – основному документу у сфері інноваційних процесів в ЄС. Відповідно до зазначеної Концепції, для того щоб стати корисними інструментами для прийняття рішень у сферах державного управління та приватного підприємництва, інноваційні обстеження у країнах, що розвиваються, повинні ґрунтуватися на процедурах, які враховують специфіку конкретних правовідносин [19].

Таким чином, з урахуванням норм національного законодавства та міжнародного права, серед основних законодавчо-обґрунтованих шляхів вирішення питання та послідовності дій щодо позахисних лісових смуг, які на сьогодні не надані у користування, слід виокремити пріоритетні:

а) провести, на підставі рішення Харківської обласної державної адміністрації (відповідно до частини 8 «Порядку проведення інвентаризації земель», затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 23.05.2012 № 513 [20]), інвентаризацію земель сільськогосподарського призначення, вкритих позахисними лісовими смугами, за рахунок коштів, які надходять у порядку відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва (відповідно до ч. 2 ст. 209 Земельного кодексу України) та визначити головного розпорядника коштів;

б) замовити технічну документацію з інвентаризації земель сільськогосподарського призначення, вкритих позахисними лісовими

смугами (відповідно до частини 9 «Порядку проведення інвентаризації земель» [20]);

в) укласти договір з виконавцем про розроблення технічної документації з інвентаризації земель сільськогосподарського призначення, вкритих позахисними лісовими смугами (відповідно до частини 11 «Порядку проведення інвентаризації земель» [20]);

г) погодити та затвердити технічну документацію відповідно до вимог ст. 186 ЗКУ;

ґ) внести (за поданням виконавця технічної документації, ч. 29 «Порядку проведення інвентаризації земель» [20]) відомості, отримані в результаті інвентаризації земель, вкритих позахисними лісовими смугами, до Державного земельного кадастру відповідно до Порядку його ведення, затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 17.10.2012 №1051, закріпивши таким чином реєстрацію земель за державою;

д) зацікавлені юридичні особи звертаються до Головного управління Держгеокадастру в адміністративній області (ч. 4 ст. 122 ЗКУ [15]) з клопотаннями про передачу їм земельних ділянок, вкритих позахисними лісовими смугами, у постійне користування; порядок надання земельних ділянок державної власності у користування визначений ст. 123 ЗКУ;

є) Головне управління Держгеокадастру в адміністративній області видає (ч. 4 ст. 122 ЗКУ [15]) наказ про надання у постійне користування земельних ділянок, вкритих позахисними лісовими смугами відповідній юридичній особі;

ж) зацікавлені юридичні особи проводять реєстрацію права користування земельними ділянками, вкритими позахисними лісовими смугами, у реєстраційній службі відповідного адміністративного району управління юстиції у відповідній адміністративній області;

з) отримати (у відповідності до статей 17 та 48 ЛКУ [17]) матеріали лісовпорядкування на позахисні лісові смуги та розпочати ведення господарства у них згідно з відповідними настановами.

Важливим напрямком також є розробка державної цільової програми «Полезахисні лісові смуги України — від надання в користування земель до охорони та раціонального ведення господарства у них», а також створити при МінАПК робочу групу з вчених Українського науково-дослідного інституту лісо-

вого господарства та агролісомеліорації імені Г. М. Висоцького, Держкомлісгоспу, представників зацікавлених обласних адміністрацій та інших відповідних органів, під керівництвом Кабінету Міністрів України, для розробки проекту відповідної комплексної державної програми.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гавриш Н.С. *Правовий режим ґрунтів в Україні*: дис... д-ра юрид. наук. Одеса, 2018. 437 с.
2. Лукіша В.В. Екологічні функції полезахисних лісових насаджень. *Екологічні науки*. 2013. № 2. С. 56–64.
3. Петрович О.З. Полезахисні лісові смуги в контексті впровадження концепції екосистем них послуг. *Екосистеми, їх оптимізація і охорона*. 2014. № 11. С. 42–49.
4. Лобченко Г.О. *Фітоіндикація полезахисних лісових смуг Правобережного Лісостепу*: дис. ... канд. с.-госп. наук. Київ, 2015. 227 с.
5. Лукіша В.В. Екологічні функції полезахисних лісових насаджень. *Екологічні науки*. 2013. № 2. С. 56–64.
6. Піддубна Д. Полезахисні лісові смуги та інші насаджень — невід'ємні складові органічного виробництва. *Екологічне право*. 2016. № 1. С. 85–91.
7. Юхновський В.Ю. Законодавчо-правове забезпечення імплементації концепції агролісомеліорації в Україні. *Наукові праці Лісівничої академії наук України: збірник наукових праць*. 2015. № 13. С. 32–37.
8. Годованюк А.Й. Полезахисні лісові смуги вже більш як двадцять років самі потребують захисту, правові аспекти. *Актуальні проблеми політики*. 2013. № 49. С. 228–237.
9. Гладун Г.Б. Значення захисних лісових насаджень для забезпечення сталого розвитку агроландшафтів. *Науковий вісник*. 2005. № 15/7. С. 113–118.
10. Кочерга М.М. Організаційно-правовий режим полезахисних лісових смуг. *Агроекологічний журнал*. 2012. № 3. С. 62–66.
11. Мірошніченко А.М. *Земельне право України*. Київ: Алерта; ЦУЛ, 2011. 680 с. URL: <http://www.amm.org.ua/study-book/19-f-orestry/151-forestry-legal-regime> (дата звернення: 06.08.2018).
12. Сігітова Н. Доглядати за лісопосадками мають ті, чий урожай вони стережуть від суховіїв. *Землевпорядний вісник*. 2013. № 6. С. 12–14.
13. Опенько І.А. Землі під полезахисними лісовими насадженнями: сучасний стан, проблеми, шляхи вирішення. *Збалансоване природокористування*. 2014. № 1. С. 125–131.
14. Про схвалення Концепції розвитку агролісомеліорації в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2013 р. № 725-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/725-2013-%D1%80> (дата звернення: 06.08.2018).
15. Земельний кодекс України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (дата звернення: 06.08.2018).
16. Рекомендації та пропозиції засідання Координаційної ради з питань боротьби з деградацією земель та опустелюванням від 4 травня 2018 р. URL: <https://menr.gov.ua/files/images/news/15062018/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BB%20%D0%9A%D0%A0%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%2004.05.18.pdf> (дата звернення: 06.08.2018).
17. Лісовий кодекс України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3852-12> (дата звернення: 06.08.2018).
18. Будущее, которого мы хотим. Рио+20. Итоговый документ Конференции Организации Объединенных Наций по устойчивому развитию. 19.07.2012. URL: https://rio20.un.org/sites/rio20.un.org/files/a-conf.216-l-1_russian.pdf (дата звернення: 14.10.2018).
19. Oslo Manual. URL: <http://www.oecd.org/science/inno/2367580.pdf> (дата звернення: 06.08.2018).
20. Порядок проведення інвентаризації земель: постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2012 р. № 513. Дата оновлення: 29.11.2017. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/513-2012-%D0%BF> (дата звернення: 06.08.2018).

Стаття надійшла до редакції 14.08.18

REFERENCES

1. Havrysh, N. S. (2018). *Legal regime of soils in Ukraine*. (Doctoral dissertation) Odesa [in Ukrainian].
2. Lukisha, V. V. (2013). Ekolohichni funktsii polezakhysnykh lisovykh nasadzhen. *Ekolohichni nauky*, 2, 56–64 [in Ukrainian].
3. Petrovych, O. Z. (2014). Polezakhysni lisosmuhy v konteksti vprovadzhennia kontseptsii ekosystemnykh posluh. *Ekosistemy, ih optimizatsiia i ohrana*, 11, 42–29 [in Ukrainian].
4. Lobchenko, G. O. (2015). *Phytoindication of the windbreaks of the Right-Bank Forest-Steppe zone*. PhD (Agr.) Kyiv [in Ukrainian].
5. Lukisha, V. V. (2013). Ekolohichni funktsii polezakhysnykh lisovykh nasadzhen. *Ekolohichni nauky*, 2, 56–64 [in Ukrainian].
6. Piddubna, D. (2016). Polezakhysni lisovi smuhy ta inshi nasadzhenia – nevidiemni skladovi orhanichnoho vyrobnytstva. *Ekolohichne pravo*, 1, 85–91 [in Ukrainian].
7. Yukhnovskiy, V. Yu. (2015). Zakonodavcho-pravove zabezpechennia implementatsii kontseptsii ahromelioratsii v Ukraini. *Naukovi pratsi Lisivnychoi akademii nauk Ukrainy: zbirnyk naukovykh prats*, 13, 32–37 [in Ukrainian].
8. Hodovaniuk, A. Y. (2013). Polezakhysni lisosmuhy vzhe bilsh yak dvadtsiat rokiv sami potrebiuis zakhystu, pravovi aspekty. *Aktualni problemy polityky*, 49, 228–237 [in Ukrainian].
9. Hladun, H. B. (2005). Znachennia zakhysnykh lisovykh nasadzhen dlia zabezpechennia staloho rozvytku ahrolandshaftiv. *Naukovyi visnyk*, 15(7), 113–118 [in Ukrainian].
10. Kocherha, M. M. (2012). Orhanizatsiino-pravovyi rezhym polezakhysnykh lisovykh smuh. *Ahroekolohichni zhurnal*, 3, 62–66 [in Ukrainian].
11. Miroshnychenko, A. M. (2011). *Zemelne pravo Ukrainy*: Kyiv: Alerta; TsUL. URL: <http://www.amm.org.ua/study-book/19-f-orestry/151-forestry-legal-regime> (Last accessed: 06.08.2018).
12. Sihatova, H. (2013). Dohliadaty za lisoposadkamy maiut ti, chy urozhai vony sterezhut vid sukhoviiv. *Zemlevporiadnyi visnyk*, 6, 12–14 [in Ukrainian].
13. Openko, I. A. (2014). Zemli pid polezakhysnymy lisovymy nasadzheniamy: suchasnyi stan, problemy, shliakhy vryshennia. *Zbalansovane pryrodokorystuvannia*, 1, 125–131 [in Ukrainian].
14. About approval of Conception of development of soil-conservation in Ukraine: order of Cabinet Ministry of Ukraine of 18.09.2013 no. 725-p. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/725-2013-%D1%80> (Last accessed: 06.08.2018).
15. Land code of Ukraine. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (Last accessed: 06.08.2018).
16. Recommendations and suggestions of meeting of Co-ordinating advice on questions a fight against degradation of lands and desertification of 04.05.2018 URL: <https://menr.gov.ua/files/images/news/15062018/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BB%20%D0%9A%D0%A0%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%2004.05.18.pdf> (Last accessed: 06.08.2018).
17. Forest code of Ukraine. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3852-12> (Last accessed: 06.08.2018).
18. Future that we want. Rio+20. Resulting document of Conference of United Nations on steady development. 19.07.2012. URL: https://rio20.un.org/sites/rio20.un.org/files/a-conf.216-l-1_russian.pdf.pdf (Last accessed: 14.10.2018).
19. Oslo Manual. URL: <http://www.oecd.org/science/inno/2367580.pdf> (Last accessed: 06.08.2018).
20. The procedure for conducting land inventory: decision of Cabinet Ministry of Ukraine of 23.05.2012 no. 513. Date of update: 29.11.2017. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/513-2012-%D0%BF> (Last accessed: 06.08.2018).

Received 14.08.18

Savchuk, O. and Liubchych, A.

R&D Institute for Provision of Legal Framework for the Innovative Development, the National Academy of Law Sciences of Ukraine, 80, Chernushevska St., Kharkiv, 61002, Ukraine, +380 57 700 0664, ndipzir@gmail.com

LEGISLATIVE FRAMEWORK FOR THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE INFRASTRUCTURE OF EFFICIENT USE AND PROTECTION OF LAND UNDER FOREST SHELTER BELT PLANTATIONS

Introduction. Art. 5 of the Law of Ukraine on the Environment Protection states that the use of environment as a total of environmental, natural and social conditions and processes, natural resources, both involved in an economic circulation and not used in economic activities in this period (earth, bowels, water, atmospheric air, forest and other vegetation, fauna, landscapes and other natural complexes) are protected and regulated by the state of Ukraine.

Problem Statement. One of the major problem in the field of the innovative infrastructure is absence of the legal regulation of the efficient use and protection of land under afforestation belts; reduction of area of the linear-type forest shield belt as a result of illegal economic activities; reduction of financing of scholarly researches on forest amelioration, etc.

Purpose. To develop new scientific approaches to the specific features of legal nature of forest shelter belts and legal arrangements in the sphere of forest economy and to form the scientifically justified suggestions on mechanisms for implementing the mentioned legal arrangements.

Materials and Methods. The method of scientific generalization, as well as logical and comparative methods have been used.

Results. Taking into account the norms of national and international legislation, among the basic law-regulated ways of addressing the problems related to forest shelter belts that have not been transferred for use, there are the following measures: based on decision of regional public administration, to carry out inventory of agricultural lands covered by forest shelter belts; to record information obtained as a result of the land inventory in the State Land Cadaster; and to elaborate and to approve the respective specifications, etc.

Conclusions. Two options of solving the indicated problem have been offered and specific measures taking into account the norms of applicable legislation (national and foreign) have been suggested.

Keywords: innovative infrastructure, forest shelter belt plantations, legal framework, procedure, and legal relations.

Е.А. Савчук, А.Н. Любчик

Научно-исследовательский институт
правового обеспечения инновационного развития
Национальной академии правовых наук Украины,
ул. Чернышевская, 80, Харьков, 61002, Украина,
+380 57 700 0664, ndipzir@gmail.com

ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ РАЦИОНАЛЬНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ И ОХРАНЫ ЗЕМЕЛЬ ПОД ПОЛЕЗАЩИТНЫМИ ЛЕСОПОЛОСАМИ

Введение. Статьей 5 Закону Украины «Об охране окружающей естественной среды» устанавливается, что государственной охране и регулированию использования на территории Украины подлежат: окружающая природная среда как совокупность природных и природно-социальных условий и процессов, природные ресурсы, как вовлечены в хозяйственный оборот, так и неиспользуемые в экономике в данный период (земля, недра, воды, атмосферный воздух, лес и иная растительность, животный мир, ландшафты и другие природные комплексы).

Проблематика. Одной из важнейших проблем в сфере инновационной инфраструктуры является отсутствие правового регулирования вопроса относительно рационального использования и охраны земель под полезащитными лесополосами; уменьшение площади защитных лесных насаждений линейного типа в результате непропорциональной хозяйственной деятельности; уменьшение объема финансирования научных исследований по вопросам агролесомелиорации и т.п.

Цель. Разработка новых научных положений относительно особенностей правовой природы полезащитных лесополос и лесных правоотношений, которые возникают, а также разработка научнообоснованных предложений относительно механизма реализации указанных правоотношений.

Материалы и методы. Использовано метод научного обобщения, а также логико-юридический и сравнительно-правовой методы.

Результаты. С учетом норм национального и международного законодательства, среди основных законодательно урегулированных путей решения вопросов полезащитных лесополос, которые до сих пор не предоставлены в законное пользование, следует выделить следующие: на основании решения областной государственной администрации осуществить инвентаризацию земель сельскохозяйственного назначения, покрытых полезащитными лесополосами; внесение ведомостей, полученных в результате обозначенной инвентаризации, в Государственный земельный кадастр; согласование и утверждение соответствующей технической документации и прочее.

Выводы. Предложены два варианта решения исследованной проблемы и указано конкретный перечень шагов с учетом норм действующего законодательства (отечественного и зарубежного).

Ключевые слова: инновационная инфраструктура, полезащитные лесополосы, правовое обеспечение, процедура, правоотношения.